

«Ертегі терапиясы немесе жанды емдеу»

«Кішкентай балалар - бақытсыздық», - дейді халық даналығы. Шынында да, балаларымыз ересек болған сайын, ересектердегі проблемалар соғұрлым көп болады. Өсіп келе жатқан бала барлық қорқыныш, қайғы, ашу мен тітіркенуді жеңеді. Бұл мазасыздықтың себебі неде екенін ата-аналары емес, балалар өздері түсінбейді. Бұл жағдайда не істеу керек? Мен балама қалай көмектесе аламын? Мүмкін, психологтармен байланысу керек шығар? Құзыретті психологиялық кеңес ата-аналарға сәбиінің ішкі әлемінің кілтін табуға көмектеседі. Бүгінгі күні психологтар баланың мәселелерін өзі үшін жағымды етіп шешуге көмектесетін көптеген әдістермен қаруланған. Осындай негізгі әдістердің бірі - арттерапия (арттерапия). Балалар үшін арт-терапияның ең қолайлы түрлері - түстік терапия (түстермен емдеу), музыкалық терапия (әуенмен емдеу), ойын терапиясы (ойындарды баланың психологиялық мәселелерін шешу тәсілі ретінде қолдану) және, әрине, ертегі терапиясы - балалар мен ересектермен ертегі арқылы жұмыс істеуге мүмкіндік беретін әдіс.

Ертегі терапиясы дегеніміз не?

Ертегі терапиясы - бұл психологияның ең балалық әдісі, және, әрине, ең ежелгі әдіс. Өйткені, біздің ата-бабаларымыз балаларды тәрбиелеу кезінде кінәлі баланы жазалауға асықпады, бірақ оған ертегі айтып берді, осыдан актінің мәні айқын болды. Ертегілер моральдық-этикалық заң ретінде қызмет етті, балаларды зиянды жағдайлардан қорғады, оларға қалай өмір сүруге болатынын үйретті. Ертегі адамның өміріне қалай әсер ететінін біле отырып, сіз балаңызға көп көмектесе аласыз. Оның қайта-қайта оқуды сұрайтын сүйікті ертегісі бар ма? Демек, бұл ертегіде бала үшін өте маңызды сұрақтар туындайды. Психологпен сөйлесіңіз. Ертегі терапиясының сеанстары баланы осы ертегі сюжетінде не қызықтыратынын, кейіпкерлердің қайсысы оған көбірек ұнайтынын, неге дәл осы ертегіні таңдайтынын түсінуге көмектеседі. Уақыт өте келе баланың осы немесе басқа ертегіге деген тәуелділігі өзгереді және бұл нәресте өсіп, дамып, жаңа өмірлік сұрақтар қоятындығын білдіреді. Психологиялық зерттеулер көрсеткендей, баланың өмірі сүйікті ертегілерде қандай-да бір түрде бағдарламаланған. «Айтыңызшы, сіздің сүйікті ертегіңіз қандай, мен сізге кім екенімді айтамын» - психоаналитиктердің белгілі мақал-мәтелін осылай өзгертті. Ата-аналар ертегі терапиясын өз бетімен игере алады, бірақ психологиялық кеңес зиян тигізбейді. Баланың мінез-құлқына жұмсақ әсер ету үшін психолог арнайы ертегілерді таңдайды. Ертегі терапиясына арналған әртүрлі ертегілер бар: халықтық, авторлық, сондай-ақ арнайы әзірленген, психокоррекциялық ертегілер және басқалары. Көбіне психолог баланы өздігінен ертегі құрастыруға шақырады. Баланың және баланың ертегілерін құрастыру - ертегі терапиясының негізі. Ертегі арқылы сіз балалардың өздері білмейтін немесе ересектермен талқылауға ұялмайтын осындай оқиғалар туралы біле аласыз. Ертегі арқылы сіз, мысалы, мектепке дейінгі жастағы баланың ата-анасына қатынасы туралы біле аласыз.

Ертегі терапиясы барлығына пайдалы ма?

Ия, ертегі терапиясы бәріне пайдалы. Мұнда кішкентай балаларға ғана емес, жасөспірімдер мен ересектерге арналған арнайы медициналық ертегілер бар. Ертегі көптеген психологиялық мәселелерді шешуге көмектеседі. Сіз оның барлық қиындықтардан құтқарылуына ғана сенбеуіңіз керек. Бұл бір жолда көмектесетін ғажайып препарат емес, әсері ара-тұра көрініп тұратын ұзақ еңбек, бірақ болады. Әрине, балалармен жұмыс істеу кезінде ертегі терапиясының ерекше шарттары бар: бала нақты өмірден өзгеше ертегі шындығы бар екенін нақты елестетуі керек. Мұндай айырмашылықты дағды 3,5-4 жас аралығында балада пайда болады, дегенмен, әр нақты жағдайда баланың ақыл-ой дамуының жеке ерекшеліктерін ескеру маңызды.

Балаларға арналған ертегі терапиясы және сөйлеуді дамыту.

Сөйлеу қызметі - адамның маңызды психикалық функцияларының бірі. Сөйлеуді дамыту процесінде танымдық іс-әрекеттің, тұжырымдамалық ойлау қабілетінің жоғарғы формалары қалыптасады. Сөздің мағынасы өзі жалпылау болып табылады және осыған байланысты ол сөйлеу бірлігі ғана емес, сонымен қатар ойлау бірлігі. Ойлау мен сөйлеу бірдей емес, олар белгілі бір дәрежеде бір-біріне тәуелсіз туындайды. Бірақ баланың психикалық дамуы процесінде күрделі, сапалы жаңа бірлік пайда болады - сөйлеу ойлау, сөйлеу-ойлау қызметі. Ауызша сөйлесу қабілетін меңгеру нақты адамдардың әлеуметтік байланысының алғышарттарын жасайды, соның арқасында баланың қоршаған шындық туралы идеялары қалыптасып, нақтыланып, оның көріну формалары жетілдіріледі. Сөйлеу бұзылыстары сол немесе басқа дәрежеде (сөйлеу бұзылыстарының сипатына байланысты) баланың бүкіл психикалық дамуына кері әсер етеді, оның іс-әрекетіне, мінез-құлқына әсер етеді. Сөйлеу тілінің бұзылуы, ауызша қарым-қатынастың шектелуі баланың жеке басының қалыптасуына кері әсерін тигізуі мүмкін, психикалық қабаттарды, эмоционалды-ерік саласының спецификалық ерекшеліктерін тудырады, жағымсыз кейіпкерлердің (ұялшақтық, шешілмеу, оқшаулану, негативизм, кемшілік сезімдері) дамуына ықпал етеді. Мұның бәрі сауаттылықты игеруге, жалпы оқу үлгеріміне және

мамандық алуға кері әсер етеді. Қалыпты есту қабілеті және бірінші кезекте интеллект сақталған балаларда сөйлеудің жалпы дамымауы - бұл сөйлеу жүйесінің компоненттерінің әрқайсысының қалыптасуы бұзылған сөйлеу патологиясы: сөздік, грамматикалық құрылым, дыбыстық айтылу. Ертегі - түзету жұмысындағы ең жан-жақты, әсер ету әдісі. Өйткені, ертегі - бұл тілдің бейнесі, метафорасы және психологиялық қауіпсіздігі. Ертегі бойынша жұмыс жасау кезінде балалар сөздік қорын байытады, дыбыстар жиынтығын автоматтандыру және оларды дербес сөйлеуге енгізу жұмыстары жүргізілуде. Ертегілер мәтіндері сөздік қорын кеңейтеді, диалогты дұрыс құруға көмектеседі, демек, монологтық сөйлеудің дамуына әсер етеді.

Бұл әдістің қадір-қасиеті мен артықшылықтары сабақ барысында балаларға әсердің ертегідей киінгендігінде және балаларға қысым сезілмегендігінде. Б.Беттелхайм, Р.Гарднер, К.Юнг, В.Пропп, М.Л фон Франц, Э.Фромм сияқты ұлы ілімдер баланың жеке басының дамуына ертегінің әсері туралы айтқан.